

Posudek bakalářské práce Aleny Kobesové
Domov v konceptualizaci českých mluvčích (dotazníkové šetření)

Svým zaměřením se bakalářská práce Aleny Kobesové dotýká tématu řešeného v rámci mezinárodního výzkumu *EUROJOS – Jazykový obraz světa Slovanů a jejich sousedů*. Vychází z nejnovější literatury o českém pojmu DOMOV a zapojuje se do jeho probíhajícího studia; autorka se ujala úkolu doplnit dosavadní výzkum jazykových a kulturních dat spjatých s domovem o první empirické výzkumy.

Přibližně první třetina práce (1. a 2. kapitola) uvádí zkoumání do kontextu (kognitivní lingvistika a etnolingvistika; srovnávací výzkum hodnot ve slovanském okruhu; jazykový obraz domova v češtině, tj. klíčové poznatky, na něž se pak navazuje v dalším výzkumu; sem autorka připojila navíc i drobnou korpusovou sondu – s. 20). Ocenit lze – alespoň při první, základní orientaci v textu – logickou strukturaci a jasnou linii; začteme-li se však podrobněji, setkáme se na některých místech s přílišným zjednodušováním či nepřesným vyjadřováním, které signalizuje i málo přesné teoretické myšlení, resp. pouze povrchní porozumění; myšlenky se také někdy opakují či neúčelně rozměňují (týká se to zejm. 1. kapitoly).

Jádrum práce je však vlastní výzkum – představený ve 3. kapitole s (podrobněji ještě členěnými) subkapitolkami *Konceptualizace domova u předškolních dětí*, *Konceptualizace domova na základě dotazníku* (možná by bylo lepší názvy formulovat vzájemně kompatibilněji) a poslední subkapitolou, která výzkumy sumarizuje a vyhodnocuje. Konciznější shrnutí pak ještě následuje pod titulem *Závěr*.

Autorka zkoumá různé aspekty pojmu DOMOV jednak na základě dětské kresby (u 15 předškolních dětí, navíc zařazuje pro porovnání ještě čtyři kresby mladších školáků), jednak na základě dotazníkového šetření, které proběhlo částečně na sociálních sítích (70 dotazníků) a částečně v přímém kontaktu s respondenty (42 dotazníků). Zde by mě zajímalo, co se rozumí pod formulací „přímý kontakt“ (individuální rozhovor? forma písemná, nebo ústní?), a také nakolik jsou zmíněné dva způsoby zadávání dotazníku metodologicky vzato souměřitelné. (Východiska a postup výzkumů jsou ovšem jinak představeny dosti jasně.)

Ocenit je třeba poučenou a citlivou interpretaci dětských kreseb, které autorka získala v rámci vlastního šetření v mateřské škole; je o nich pojednáno na základě relevantní literatury věnující se ontogenetickému vývoji v souvislosti s kresbou dítěte (Vágnerová, Švancara, Uždil, Davido). V interpretovaných kresbách se podle autorky ukazuje, že i domov děti chápou (a kreslí) v souladu s vývojovou etapou, jíž procházejí, což se projevuje zejm. v opozici idealizovaného vs. realistického zobrazení domova. Třebaže děti většinou bydlí v bytě, mají-li nakreslit domov, resp. to, co znamená doma, domů apod., je na jejich obrázku dům; potvrzuje se, že dům je prototypem domova. Autorka vytvořila tabulku, z níž lze přehledně zjistit, jaké atributy má dům v jednotlivých kresbách (okna např. nakreslilo třináct dětí z patnácti, kouřící komín je na deseti a anténa na devíti obrázcích), co se nachází a kolikrát v jeho okolí (květiny, stromy, slunce aj.), že v pěti případech jsou součástí obrázku rodiče, a např. „já“ je nakresleno na devíti obrázcích (z tabulky lze dohledat věk a pohlaví autorů jednotlivých výkresů). Podrobně a v širším kontextu se autorka věnuje interpretaci čtyř kreseb.

Takto pojatý výzkum ovšem zřejmě neodpovídá přísným badatelským kritériím už proto, že je představený vzorek velmi malý; autorce jde spíše o (kvalitativně založený)

zkoumání vedoucí k porozumění tomu, jak se u dětí utváří a proměňuje chápání světa (konkrétně pak konceptualizace domova) a jak to lze poznat z jejich kresby. Podniká tedy – s oporou v odborné literatuře, ale samostatně – drobné sondy do dětského světa, interpretace kreseb propojuje s odpověďmi dětí při řízeném rozhovoru v pedagogické práci i s jejich vlastním výkladem toho, co nakreslily. „Nad rámec“ pak doplňuje kresby předškolních dětí ještě čtyřmi výkresy nejmladších školáků (1. a 2. třída), aby je se svou výzkumnou skupinou porovnála; proměny jsou evidentní, i když se bohužel ukazují pouze na malém vzorku: oproti obligátním kresbám domečku z předchozího období (na všech patnácti kresbách předškoláků) „se centrum domova přenáší ke stolu“, tj. k rodině; do popředí se tak dostává jiný (sociální) aspekt spojený s domovem, orientace na rodinu. Lze jen litovat, že výzkumný vzorek nebyl větší (a kritéria přesnější); průkaznější výsledky snad podá autorka v budoucnosti. (Pozornost by si v tomto směru zasloužilo i mnoho dalších subtémat, která zde byly pouze naznačena – významná úloha zvířat v dětském světě; kamarádi nakreslení na obrázku domova; barevnost.)

Podobný náhled mám i na druhou část výzkumu – dotazník. Opět je zde mnoho zajímavých jednotlivostí i konkrétních zjištění (např. v souvislostech genderových), ocenit lze názorné tabulky (grafy) apod., ale po metodologické stránce by zkoumání vyžadovalo významné dotažení. Vhodné by bylo bývalo zajistit vyrovnanější věkový rozptyl respondentů; velmi slabé je zastoupení respondentů pod 18 a nad 46 let, a proto je pak nemožné vynášet soudy o konceptualizaci domova v těchto věkových skupinách a srovnávat je s jinými. (Případně bylo možné výzkum již na začátku věkově omezit, soustředit se např. jen na skupinu 18 – 25 let.) Problém podle mě představují i některé z otázek předložených respondentům v dotazníku (3., 6., 7. otázka – viz příloha, s. 60); jednak se poněkud překrývají, jednak jde o formulace vhodné spíše pro komunikaci s dětmi než s dospělými. Co bych chtěla naopak ocenit a ukázat jako vlastní autorčin přínos, je inspirace psychologickou literaturou (Maslowova teorie uspokojování potřeb, Nakonečný, Kopřiva). V závěrečném shrnutí ji dokázala na materiál získaný ve výzkumu samostatně a ku prospěchu věci aplikovat.

Shrňme: jak už bylo naznačeno, práce je proporčně vyvážená a jasně strukturovaná. V teoretických i interpretačních partiích nacházíme někdy nepřesná, zjednodušující či redundantní vyjádření. Centrem výzkumu však bylo shromáždění a následná analýza a interpretace údajů získaných za pomoci dotazníků a dětských kreseb, což se v intencích práce tohoto kvalifikačního stupně v zásadě podařilo. Co se týče formální úpravy textu a pečlivosti zpracování (včetně seznamu literatury, grafů, příloh), je práce na velmi dobré úrovni.

I navzdory některým výše uvedeným nedostatkům se tedy domnívám, že pozitiv je v práci více než negativ a že autorka v předložené práci svůj úkol splnila; práci A. Kobesové tedy doporučuji k bakalářské obhajobě.

Navrhovaná známka – velmi dobře až dobře, podle průběhu obhajoby.

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D|
Ústav jazyků a komunikace neslyšících
FF UK v Praze

V Praze 11. června 2014